

Відгук

офіційного опонента, кандидата архітектури,
професора Прибеги Леоніда Володимировича
на дисертаційне дослідження
Пограничної Ірини Ігорівни

«Архітектура палаців Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.»,
представлене на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури
за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток
архітектури

Науковий керівник – доктор архітектури,
професор Диба Юрій Романович

Стратегічний курс на інтеграцію України в європейське співтовариство, поглиблення на цій основі міжнаціональних культурних стосунків, зокрема розвиток туризму, потребують всебічного вивчення історичного минулого, висвітлення маловідомих сторінок співпраці з сусідніми народами та популяризації спільних культурних надбань минувшини в ім'я зміцнення дружби і мирного співіснування. І в цьому плані дослідження Ірини Пограничної «Архітектура палаців Якуба Кубицького» є досить актуальним, оскільки стосується творчого доробку архітектора кінця XVIII – поч. XIX ст. як на українських, так і польських теренах.

Якуб Кубицький (Кубицький) – 1758–1833 рр. – архітектор польського походження, прибічник класичного напрямку в архітектурі, зокрема стилістики ампір, учень відомого архітектора Речі Посполитої Доменіко Мерліні (1730–1797 рр.); по зламі XVIII–XIX століть запроєктував й збудував близько двох десятків палаців, з яких в межах сучасної Польщі збереглося вісім, а на українських землях – три, зокрема в смт. Вишнівець Тернопільської області та селах Самчики і Ілляшівка Хмельницької області.

Існує припущення, що Я. Кубицький, співпрацюючи з Доменіко Мерліні міг бути причетним й до проектування і зведення палацу в с. Маліївці (1788 р.), що на Хмельниччині. Водночас, в пам'яткоохоронній документації, каталогах пам'яток архітектури України ім'я Я. Кубицького в історичних довідках відповідних пам'яток не зазначено. Цей факт ще раз засвідчує актуальність даного дослідження.

Отже, пам'яткові палацово-паркові утворення авторства Якуба Кубицького, що збереглися, або відомі з історичних джерел у Польщі й Україні складають об'єкт дисертаційного дослідження Ірини Ігорівни Пограничної, про що зазначено у вступній частині дисертації.

Метою дослідження є визначення функціональних, архітектурно-планувальних, об'ємно-просторових та стилістичних особливостей палаців кінця XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. Відповідно до мети окреслена низка завдань дослідження, що окрім історіографічного аналізу, вивчення джерельної бази та розкриття методики авторських вишукувань включають аналітичне мислення творчого доробку Я. Кубицького в контексті архітектури відповідної доби, висвітлення творчого феномену майстра (або «творчого методу архітектора» в інтерпретації авторки дослідження) та визначення спрямування пам'яткоохоронних заходів на відповідних пам'ятках у сучасних умовах.

Основна частина дисертаційного дослідження структурно складається з 4 розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та ілюстративного матеріалу.

У першому розділі «Історіографія та джерельна база дослідження» опрацьовані опубліковані вітчизняні та зарубіжні дослідження, в яких висвітлюються питання архітектури палаців відповідної доби та авторства Я. Кубицького, аналізуються іконографічні та картографічні матеріали, а також зібрані авторкою дані натурних обстежень пам'яток.

Другий розділ традиційно присвячений обґрунтуванню авторської методики даного дослідження, зокрема розкриттю підходів щодо досягнення творчого методу Я. Кубицького.

У третьому розділі «Архітектурні особливості палаців авторства Якуба Кубицького» аналізуються розпланувальні, об'ємно-просторові та стилістичні особливості палаців, зведених за проектами Якуба Кубицького, порушені питання використання пам'яткових споруд в сучасних умовах. За результатами натурних обстежень уцілілих пам'яток й аналітичного осмислення пластичного трактування форм втрачених споруд, простежених на основі іконографічних матеріалів, авторкою дослідження складена таблиця елементів пластичної мови Якуба Кубицького й на цій основі виконані авторські графічні реконструкції втрачених палаців.

Четвертий розділ дослідження присвячений формуванню творчого методу Я. Кубицького, його становленню як творчої особистості архітектора, який у своєму творчому доробку відобразив в архітектурних формах й організації середовища культуру кінця XVIII – поч. XIX ст. на західних теренах України. Дослідниця особливу увагу звертає на роль архітектора Доменіко Мерліні у формуванні Якуба Кубицького як архітектора, порушує питання їхньої співпраці, зокрема над проектом палацу у с. Маліївці Хмельницької області.

Отже, в дисертаційному дослідженні Ірини Ігорівни Пограничної вперше в українському архітектурознавстві висвітлено творчість відомого польського архітектора, представника класицистичного напрямку в архітектурі Якуба Кубицького; в контексті розгляду палацово-паркових комплексів, що збереглися у Польщі, авторка ґрунтовно розкрила творчий доробок майстра на українських теренах.

На основі натурних обстежень пам'яткових споруд авторства Я. Кубицького дослідницею визначено стан їхньої схоронності та проведена рекогносцировка на місцях щодо їхнього можливого використання в сучасних умовах.

Розроблена авторкою дисертаційного дослідження за результатами вивчення й дослідження творчого доробку Я. Кубицького таблиця елементів пластичного опорядження фасадів та архітектурного формотворення майстра дозволяє не тільки ідентифікувати його творчий спадок, але й застосовувати для аргументації реставраційних відтворень втраченої пластики на пам'яткових об'єктах.

Значним внеском в історико-архітектурну науку й пам'яткоохоронну методику слід вважати й виконані дослідницею графічні реконструкції втрачених пам'яток.

Таким чином, зазначене вище є вагомим науковим доробком авторки дослідження Пограничної Ірини Ігорівни, значним внеском в українське пам'яткознавство, історико-архітектурну науку й пам'яткоохоронну справу.

Відзначаючи актуальність дослідження, високий науковий рівень дисертаційної праці, її теоретичну і практичну значущість, маємо висловити окремі зауваження й побажання.

1. Передусім слід звернути увагу на певні розбіжності щодо визначення об'єкта дослідження у вступній частині дисертаційної праці, де об'єкт дослідження – палаци, запроектовані Я. Кубицьким, а у загальних висновках (див. п. п. 4 і 5) йдеться про палацово-паркові комплекси Якуба Кубицького.
2. В певній мірі з попереднім зауваженням пов'язане й наступне, що торкається аналізу стану схоронності палацово-паркових комплексів і їхньої охорони та використання в сучасних умовах. Чи не найактуальнішим питанням на сьогоднішній день є встановлення територіальних меж палацово-паркових комплексів та визначення зон охорони таких пам'яткових утворень. І досвід Польщі в охороні аналогічних історичних утворень, досліджуваний авторкою даної дисертаційної роботи, міг би бути адаптований до наших реалій.

Зазначені зауваження не применшують загалом високий науковий рівень дисертаційної праці Пограничної Ірини Ігорівни. Визначені мета та

завдання дослідження виконані, загальні висновки впливають з послідовно викладеного матеріалу дослідження й аргументовані.

Структура дисертації охоплює всі аспекти кваліфікаційної роботи – вона складається з 165 сторінок основного тексту, 17 сторінок списку використаних джерел зі 216 позицій, а також 4 додатків на 23 сторінках.

Загальний зміст дисертаційного дослідження Ірини Пограничної цілком співвідноситься зі змістом автореферату.

Основні положення дисертації опубліковані у 8 працях, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої країни, внесеному до наукометричних баз даних; 2 статті опубліковані у збірниках наукових праць за результатами міжнародних наукових конференцій.

Результати дослідження апробовані на 4 науково-практичних конференціях та знайшли практичну реалізацію у підготовці облікової документації на палацово-паркові комплекси Волині та розробці програми охорони, використання та реставрації палацово-паркового комплексу в с. Самчики Хмельницької області.

В дисертаційній праці Ірини Ігорівни Пограничної вперше системно розглянуто творчість архітектора Якуба Кубицького на українських теренах; визначено функціональні, розпланувальні та об'ємно-просторові особливості палаців авторства Я. Кубицького; розроблено таблицю елементів стилістичної пластики опорядження фасадів палаців авторства Я. Кубицького; виконано графічні реконструкції втрачених палаців на українських землях; доповнено процес становлення та розвитку класицистичної архітектури на українських теренах. Таким чином результати дослідження І. Пограничної розширюють фактологічну основу історії української архітектури, мають практичну цінність у розвитку пам'яткоохоронної справи та реставрації відповідних пам'яток архітектури.

Отже, дисертація Пограничної Ірини Ігорівни «Архітектура палаців Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.», представлена до захисту у

спеціалізованій вченій раді Д 35.052.11 при Національному університеті «Львівська політехніка», відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її авторка Погранична Ірина Ігорівна, заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Кандидат архітектури,
професор кафедри теорії,
історії архітектури та синтезу мистецтв
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури

Л. В. Прибега

Підпис Прибеги Л. В. *

засвідчую:

вчений секретар НАОМА,

кандидат філологічних наук,

доцент

Касьяненко Т. А.